

2. Oddziaływania magnetyczne i ferromagnetyzm

Plan:

- pole molekularne, prawo Curie-Weissa
- uporządkowanie magnetyczne
- ferrimagnetyki
- antyferromagnetyki
- inne struktury magnetyczne
- ferromagnetyzm pasmowy 3d

Michał Rams
Instytut Fizyki, Uniwersytet Jagielloński,
www.uj.edu.pl/web/zimm
10.2021

Wykład: Materiały magnetyczne

1

Przybliżenie pola molekularnego (przybliżenie średniego pola / pole Weissa)

Energię oddziaływań wymiennych i -tego spinu (gdy jest z najbliższych sąsiadów z taką samą całkowitą wymianą J)

$$E_i = -2J \sum_{j=1}^z \mathbf{S}_i \cdot \mathbf{S}_j = -2J \mathbf{S}_i \cdot \sum_{j=1}^z \mathbf{S}_j \approx \text{suma po } z \text{ sąsiadach}$$

$$\approx -2J \mathbf{S}_i \cdot \langle \mathbf{S}_j \rangle = -\boldsymbol{\mu}_m^i \cdot (\mu_0 \mathbf{H}_{mol}) \quad \text{zamiast sumy – średnia}$$

można przybliżyć jako oddziaływanie mom. magn. z fikcyjnym polem $\mathbf{H}_{mol}$

$$\boldsymbol{\mu}_m^i = g \mu_B \mathbf{S}_i \quad \text{moment magnetyczny}$$

$$\mathbf{H}_{mol} = \lambda \mathbf{M} \quad \text{pole molekularne (Weissa)}$$

$$\mathbf{M} = N_V g \mu_B \langle \mathbf{S}_j \rangle \quad \text{magnetyzacja}$$

$$\lambda = \frac{2zJ}{\mu_0 N_V g^2 \mu_B^2} \quad \text{stała pola molekularnego}$$

$$\text{Dla Fe } \lambda \approx 400, M(300\text{K}) \approx 1.7 \cdot 10^6 \text{ A/m} \Rightarrow H_{mol} \approx 855 \text{ T}$$

to nie są realne pola magn. !

Wykład: Materiały magnetyczne

3

Prawo Curie-Weissa

Uwzględnienie pola molekularnego w prawie Curie

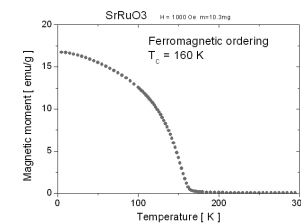
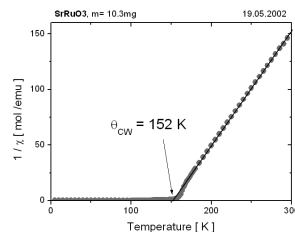
$$M = \frac{C}{T} H \quad \text{prawo Curie}$$

$$M = \frac{C}{T} (H + \lambda M) \quad \text{to samo z polem molekularnym}$$

$$MT - MC\lambda = CH$$

$$\chi = \frac{M}{H} = \frac{C}{T - T_C} \quad \text{prawo Curie - Weissa}$$

$$T_C = \lambda C = \frac{2zJ}{\mu_0 N_V g^2 \mu_B^2} \frac{N_V S(S+1) g^2 \mu_B^2}{3k_B} = \frac{2zJS(S+1)}{3k_B}$$

Wykład: Materiały magnetyczne

4

Uporządkowanie spontaniczne

Pole molekularne w połączeniu z funkcją Brillouina

$$M = \frac{N}{V} g \mu_B S B_S(y)$$

$$y = g \mu_B S \mu_0 (H + \lambda M) / k_B T$$

$\Rightarrow$ uwikłane równanie na $M(T, H)$.

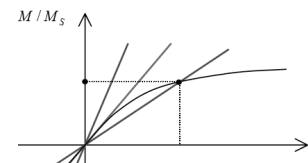
Dla $H = 0$ istnieje rozwiązanie z $M \neq 0$

(namagnesowanie spontaniczne) gdy

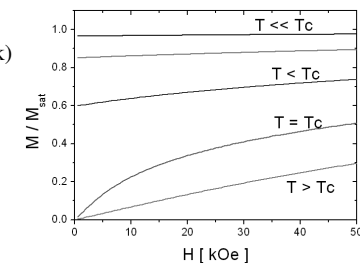
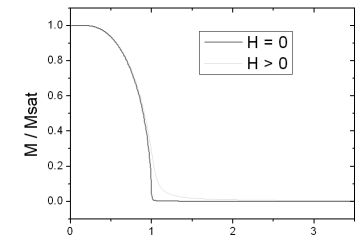
$$T < T_C$$

Dla $T = T_C$ jest przejście fazowe II rodzaju

porządek-nieporządek (paramagnetyk - ferromagnetyk)

$$\begin{aligned} T &> T_c \\ T &= T_c \\ T &< T_c \\ B_J(y) \end{aligned}$$

Wykład: Materiały magnetyczne

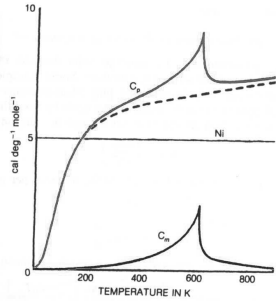
5

Przejście fazowe para/ferro magnetyk

Ciepło właściwe $C_M \Rightarrow$ przejście II rodzaju.
Całkowita zmiana entropii (1 mola spinów)

$$\Omega = (2S+1)^{N_A}$$

$$\Delta S = k_B \ln \Omega = k_B N_A \ln(2S+1) = R \ln(2S+1)$$

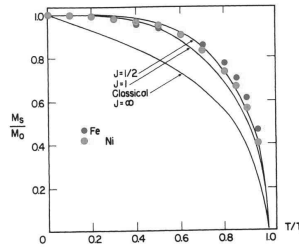
$$\Delta S = \int \frac{C_{magn}}{T} dT$$

W teorii średniego pola eksponenty krytyczne

$$M \propto (T_C - T)^\beta \quad \beta = 0.5$$

$$C_M \propto (T_C - T)^\alpha \quad \alpha = 0$$

$$\chi \propto (T - T_C)^{-\gamma} \quad \gamma = 1.0$$

Zredukowana magnetyzacja vs zredukowana temperatura dla Fe i Ni.

Ferri- magnetyki

Dwie podsieci A i B, z oddziaływaniem $\lambda < 0$ między nimi w przybliżeniu średniego pola: dla $A \gg B$ - ferrimagnetyk.

$$B_A = B_{ext} + \lambda M_B \quad B_B = B_{ext} + \lambda M_A$$

prawo Curie dla każdej z podsieci osobno

$$M_A / (B_{ext} + \lambda M_B) = C_A / T$$

$$M_B / (B_{ext} + \lambda M_A) = C_B / T$$

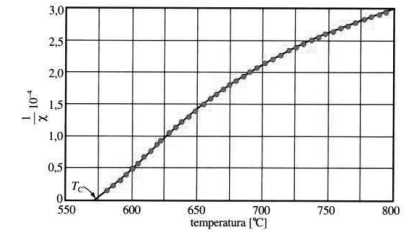
dla $B_{ext} = 0$ istnieje niezerowe rozwiązanie gdy

$$\begin{vmatrix} T & \lambda C_A \\ \lambda C_B & T \end{vmatrix} = 0 \Rightarrow T_c = \lambda \sqrt{C_A C_B}$$

Dla $T > T_c$ oraz $B_{ext} \neq 0$

$$\chi = \frac{M_A + M_B}{B_{ext}} = \frac{(C_A + C_B)T + 2\lambda C_A C_B}{T^2 - \lambda^2 C_A C_B}$$

Poniżej temp krytycznej T_c : zachowanie magnetyczne jak dla ferromagnetyka.

$1/\chi$ dla ferrimagnetyka dla $T > T_c$ (przykład Fe_3O_4)

Antyferro- magnetyki

Dla A i B identycznych antyferromagnetyk

$$C = C_A = C_B$$

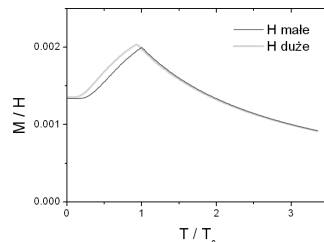
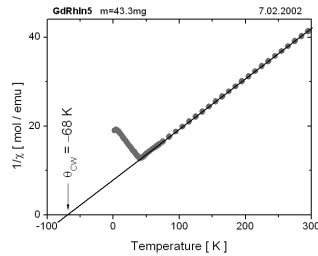
$$\chi = \frac{2CT - 2\lambda C^2}{T^2 - (\lambda C)^2} = \frac{2C}{T + \lambda C} = \frac{2C}{T + T_N}$$

$$T_N = \lambda C \quad \text{temperatura Neela}$$

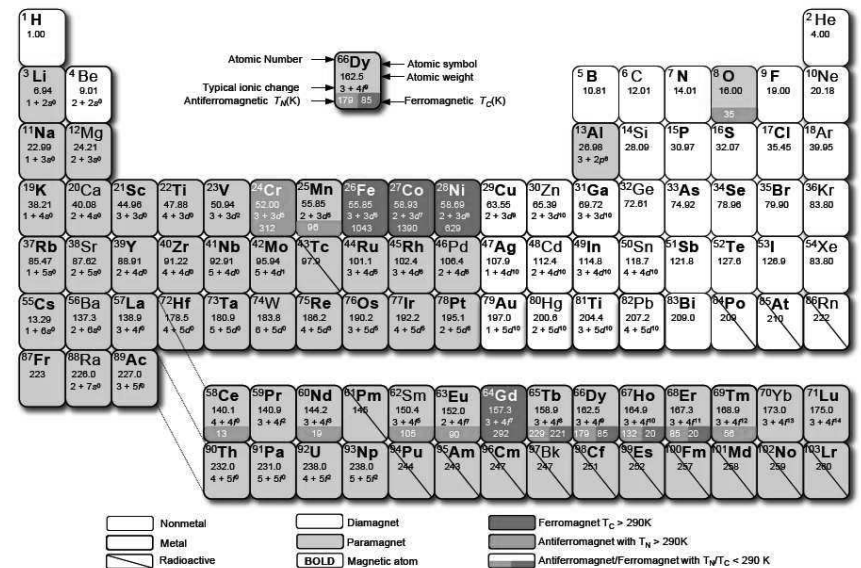
W praktyce paramagnetyczna. temp. Curie-Weissa i temperatura przejścia fazowego mogą się kilkukrotnie różnić.

Przykłady antyferromagnetyków

Związek	Temp Neela (K)	Temp Curie-Weissa (K)
MnO	116	-610
MnS	160	-528
FeF2	67	-82
FeO	198	-570
CoCl2	25	-38
NiO	525	-2000
Cr	308	

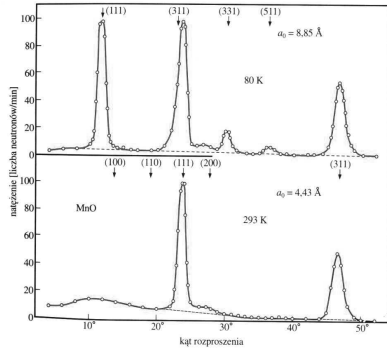
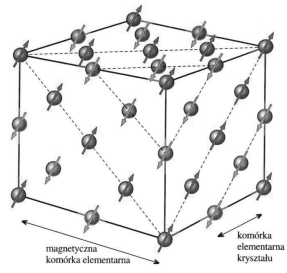
Pierwiastki z uporządkowaniem magnetycznym

Struktury magn. - prosty AF

MnO (struktura NaCl)

jony Mn^{2+} $S=5/2$, $\theta_{CW} \approx -500$ K,
 uporządkowanie AF w $T_N = 116$ K,
 w tym przypadku magnetyczna
 komórka el. 2x większa od komórki
 el. kryształu

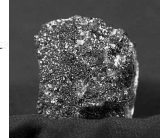

wyniki elastycznego rozpraszania neutronów
 poniżej i powyżej T_N
 dodatkowe piki z rozpraszania magnetycznego

C.G. Shull, Phys.Rev, 83 (1951) 333.

Tlenki żelaza

Iron Oxide	Structure	Magnetic Structure	$\mu_m (\mu_B)$	σ (emu/g)	T_N (K)
FeO	Rocksalt	Antiferromagnetic	4	—	—
γ -Fe ₂ O ₃ maghemite	Metastable defect spinel	Ferrimagnetic	5.0	74	863–945
FeO · Fe ₂ O ₃ magnetite	Spinel	Ferrimagnetic	4.1	84	850
α -Fe ₂ O ₃ hematite	Corundum (hexagonal)	Antiferromagnetic	5	0	—

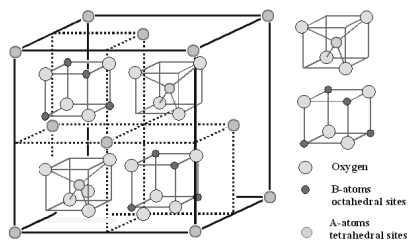

Fe₃O₄ - magnetyt FeO · Fe₂O₃
 struktura spinelu
 lodestone 400 BC

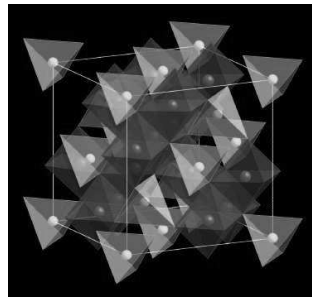

MO · Fe₂O₃ - ferryty M = Zn, Cd, Fe, Ni, Mg, Cu, Co

Fe₃O₄ - struktura spinelu XY₂O₄

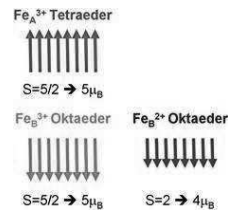

AB₂O₄ spinel The red cubes are also contained in the back half of the unit cell

dla Fe₃O₄ jest X=Fe Y=Fe
 losowe obsadzenie pozycji przez Fe²⁺ i Fe³⁺
 ferrimagnetyk $T_C=850$ K

poniżej 120 K - przejście Verwey'a
 (porządkowanie Fe²⁺ i Fe³⁺, deformacja struktury,
 przejście metal-izolator)

Ferromagnetyki 3d

	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga
	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd	Ag	Cd	In

metal	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu
	3d ⁵ 4s ¹	3d ⁵ 4s ²	3d ⁶ 4s ²	3d ⁷ 4s ²	3d ⁸ 4s ²	3d ¹⁰ 4s ¹
	AFM	AFM	FM	FM	FM	dia
T_C /K	308	95	1043	1388	627	
μ_m/μ_B			2.22	1.72	0.61	

Slater-Pauling curve (zależność momentu magnetycznego dla ferromagnetyków 3d i ich stopów od ilości elektronów w układzie). Płynna zmiana momentu sugeruje że jest to ferromagnetyzm pasm a nie zlokalizowanych, stałych momentów.

